

A color photograph of two Finnish soldiers in a forest. The soldier on the left is seen from the back, wearing a grey uniform jacket and a dark belt. The soldier on the right is facing him, wearing a grey uniform jacket, a dark belt, and a dark cap. They are both looking at a map or document pinned to a wooden board on the left. The background is a dense forest of tall, thin trees.

Ensio Kettunen

Hyökkäys Tolvajärvellä

Ilomantsi-Tolvajärvi-Suojärvi-Onkamus-Olkkoila

*Hyökkäys
Tolvajärvellä*

© 2020 Kettunen, Ensio

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-2359-3

Ensio Kettunen

Hyökkäys

Tolvajärvellä

TOLVAJÄRVI

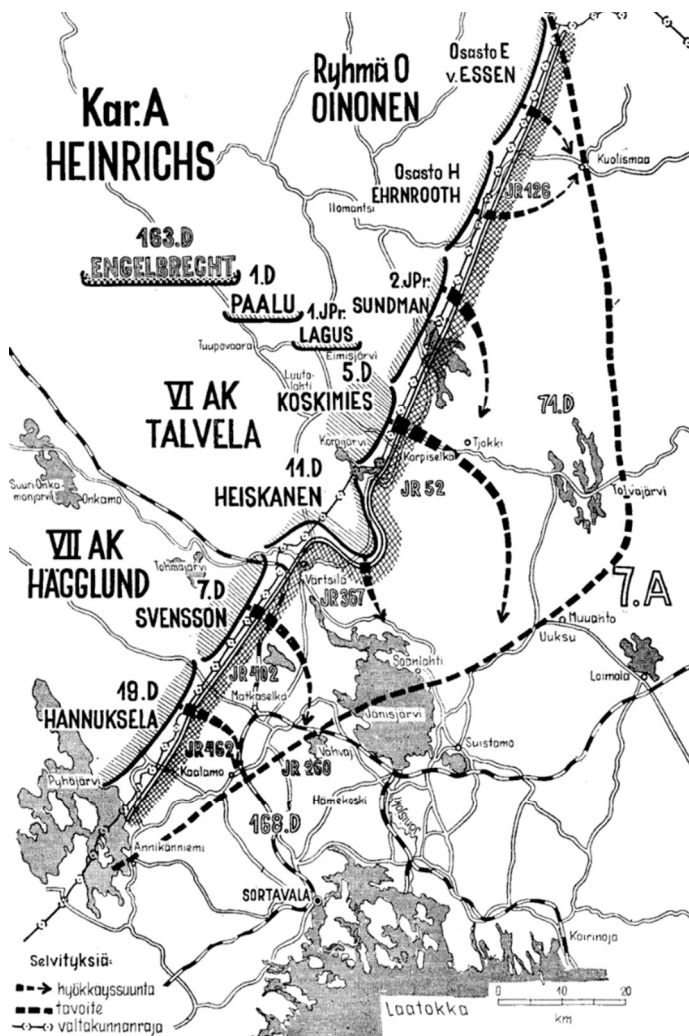
Laulaja- ja metsämiessukujen maa

*Tolvajäven harjuilla käytiin Suomen ja Neuvostoliiton
ratkaisutaisteluja 8.- 22.12.1939 talvisodassa, sekä
15. – 28.7.1941 jatkosodassa.*

Sisällysluettelo

Tulikaste Peurujoella	23
Peurujoen motin vartijat.....	39
Polkupyörillä Tolvajärvelle.....	55
Tolvajärven Matkailumajalla.....	73
Kuikkajärven Kauniskankaalla	89
Lepoa ja tiedustelua	95
Etulinjassa Taikinajärvellä.....	101
Hyökkäys Ristisalmelle	103
Lepohetki Tolvajärvellä.....	141
Oinosen joukot Tolvajärvellä	147
Kaatuneitten hautaus.....	161
163. Infanterie Division (Wehrmacht).....	165
Koukkaus Ristisalmen taakse.....	171
Yläjärven ja Shemeikan taistelut.....	173
Asemasotaa Aittojoella	203
Hyökkäys Vegarusjoella	217
Rajan taakse Onkamukseen	249
Vuohtjärven taistelut.....	277
Kohteena Karhumäki	305
Loppusanat.....	319
Lähteet.....	321

Karjalan armeijan hyökkäyssuunnitelma 10.7.1941
(Suomen sota 1941–1945)

Lukijalle

Samoillessani kesällä 2019 Tolvajärven mentykankailla, mietin tulevan kirjani mielenmaisemaa. Kirjan päähenkilö Ensio oli samoilla kankailla kesällä 1941 ja odotteli tulevaisuutta pelonsekaisin tuntein. Hänen ja muiden sotilaiden ajatuksia olen koonnut tähän kirjaan sotapäiväkirjoista ja kirjallisista dokumenteista.

Liikekannallepano alkoi 18.6.1941 ja kirjassa mainitut suomalaiset joukko-osastot siirtyivät heinäkuun alussa 1941 itärajalle. Karjalan Armeijan komentajana toimi kenraalimajuri Axel E. Heinrichs ja suomalaisia vastassa Pohjois-Karjalan alueella oli kenraaliluutnantti Filipp Gorelenkon 7. Armeija. Värtsilän ja Ilo-mantsin rajalla oli puna-armeijan 71. Divisioona. Sen komentajana toimi vuosina 1940–1941 punakenraali Akseli Anttila, kesällä 1941 eversti Vasili N. Fjodorov ja 1.8.1941 alkaen eversti M. Pepeljajev.

Ilomantsin itärajan takana suomalaisjoukkoja vastassa olivat 80. Rajavartio-osasto

(eversti Molotshnikov) ja suomalaissyntyisen majuri Valter Vallin johtama JR 126 (keväällä 1941 sen komentajana toimi eversti Ivan Mihailovitš Petrov eli suomalainen Toivo Vähä). Valter Vallin JR 126 rykmentissä palveli 3 200 sotilasta. Vallin sotilaat olivat Suomen sisällissodan aikana Neuvostoliittoon paenneita punaisia sekä karjalaisia, inkeriläisiä, ukrainalaisia ja venäläisiä. Rykmentillä oli käytössään runsaasti konetuliaseita ja tykistöä. Vallin JR 126 rykmentti ja 80. Rajavartiosto-osasto vastasivat Ilomantsin Hullarista Korpiselkään (noin 40 km) ulottuvan rajalinjan valvonnasta.

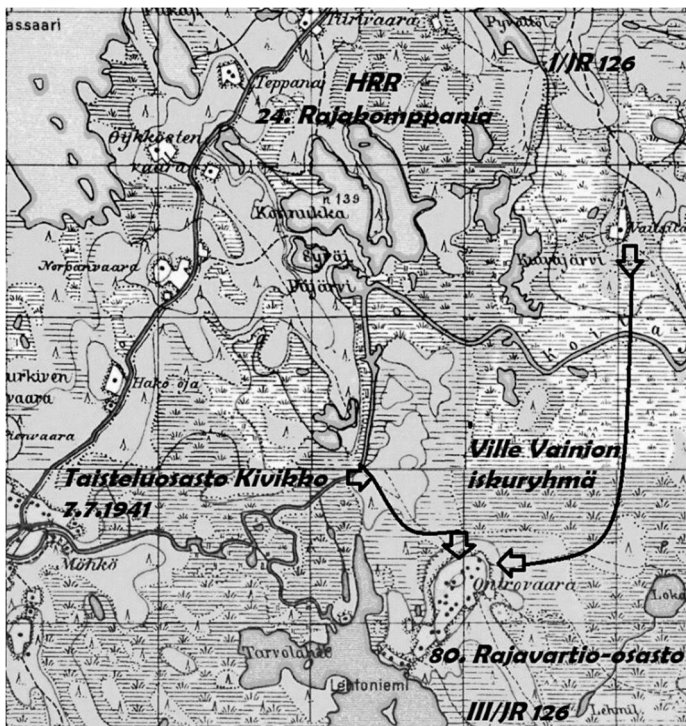
Neuvostoliitto linnoitti vuosina 1940–1941 rajalla olleet korkeat kylävaarat: Hullarin, Vellivaaran, Lehmivaaran, Lutikkavaaran, Louhivaaran, Ontrovaaran, Peurujoen ja Melaselän. Ilomantsilaisvaaroilla puna-armeijan osastot estivät suomalaisten etenemisen Ilomantsin alueelta itään 6.8.1941 saakka. Vallin rykmentissä upseereina toimivat Suomesta aiemmin paenneet kapteenit Poikolainen ja Toivo

Aaltonen, sekä yliluutnantti Ville Vainio (Artturi Vähä), hän oli Ivan Mihailovitš Petrovin veli. 71. Divisioonan tykistökomentajina toimivat everstiluutnantit Toivo Tommola ja Budanov.

Ilomantsin raja-alueelle tulivat kesäkuun lopussa 1941 Ryhmä Oinosen joukot; Hattuvaaraan URR (eversti Hans von Essen) ja Sisipataljoona 1 (everstiluutn. Kaarlo Kari). Möhköön HRR (eversti Gustaf Ehrnrooth), 24. RajaJK (majuri Viljo Kivikko ja luutnantti Siipola), sekä 2. JPr (eversti Viktor Alonso Sundman ja siihen kuuluivat JP 5, JP 6 ja JP 7).

Eversti V. Sundman Sormuksenahossa 10.7.1941

Korpiselässä suomalaisia vastaan taisteli 71. Jalkaväkidivisioonan JR 52 ja osia JR 131:stä. Puna-armeijan JR 52 rykmentissä oli suomalaisia, inkeriläisiä, karjalaisia, venäläisiä ja gruusialaisia sotilaita. JR 52 komentajana toimi eversti M. Birman. Pataljoonan komentajina olivat kapteeni Paavo Kataja ja vanhempi luutnantti Juho Turunen. Hoilolaan ja Korpiselkään keskitettiin eversti Paalun 1. Divisioonan (JR

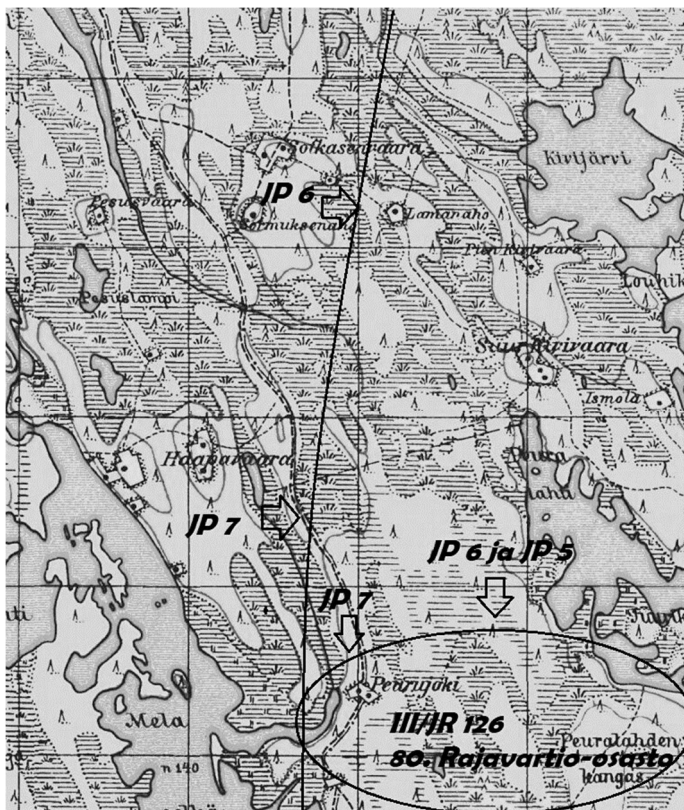
14, JR 35, JR 56 ja Kev.Os. 8) ja kenraalimajuri Tapolan johtamat 5. Divisioonan joukot (JR 2, JR 22, JR 23, JR 44, Kev.Os. 4) sekä 1. JPr. (eversti Lagus). Tapolan 5. Divisioona hyökkäsi 10.7. rajan yli Korpiselkään ja kylä saatiin haltuun 11. heinäkuuta 1941. Hyökkäyksessä aiheutettiin vihollisen JR 52 joukoille raskaat tappiot. Suomalaiset JR 22, JR 23, JR 44, sekä JP 2, JP 3 ja JP 4 jatkoivat hyökkäystä Korpiselästä itään, kohti Tjokkin ja Kokkarin kylä. Tässä vaiheessa 5. Divisioonan komentajaksi Tapolan sijalle siirrettiin eversti Lagus. Puna-armeijan JR 52 joukot perääntyivät Korpiselästä Tolvajärvelle 13.7.1941 mennessä.

Heinäkuun 12. päivänä JR 22, JR 23, JP 2 ja JP 3 siirtyivät Tolvajärven Lehmivaaran kautta Loimolan suuntaan menevälle tielle. Majuri Tiirikkalan johtama II/JR 44 eteni 12.7.1941 vetäytyvän puna-armeijan perässä Tolvajärvelle. Sen valtauksen jälkeen heidän sijalleen siirrettiin Ilomantsista eversti Viktor Sundmanin 2. Jääkäriprikaatin joukot (JP 5, JP

6, JP 7, tykkikomppania ja pioneerijoukkue). Sundmanin osastosta saapui ensimmäisenä Tolvajärvelle Taisteluosasto Susi, joka majoitui Tolvajärven matkailumajalle 13.7.1941.

Puna-armeijan JR 52 pataljoonat perääntyivät 14.7.1941 mennessä Tolvajärveltä noin 10 kilometriä Vegaruksen suuntaan sijaitsevan Ristisalmen sillan itäpuolelle, Taikinajärven ja Sorsajärven itärannalle. Eversti Birman määräsi rykmenttinsä Ristisalmen sillan itäpuolella olevalle harjulle puolustukseen. Harjulla oli talvisodan aikaisia taistelukaivantoja, joita eversti Birmanin määräyksestä paranneltiin ja puolustuslinja levitettiin 10 kilometrin matkalle Taikinajärven, Sorsajärven, Tolvajärven ja Yläjärven rannoille sekä Kitelänselkään.

Ristisalmen aluetta jäi puolustamaan kaksi puna-armeijan pataljoonaa (Paavo Katajan ja Ivan Turuljewin/Juho Turusen). Pataljoonissa palveli inkeriläisiä ja karjalaisia sotilaita sekä vankeja. Eversti Birman määräsi Ristisalmen alueen komentajaksi kapteeni Paavo Katajan.

2. JPr: hyökkäys Peurujoelle 8. – 11.7.1941

Kapteeni Paavo Kataja toimi rintamakomentajana 14.7.-5.8.1941 välisenä aikana Ala-Tolvajärven, Taikinajärven, Sorsajärven ja Ylä-Tolvajärven alueella. Heinäkuun 15. päivänä eversti M. Birman, jonka esikunta oli siirtynyt Ägläjärven kylään, kävi Ristisalmella kapteeni

Katajan luona ja käski torjua kaikki Ristisalmelle kohdistuvat suomalaishyökkäykset.

Majuri Sulo Suden (JP 6) tiedustelupartio eteni Ristisalmelle iltayöstä 14.7.1941. Yöllä partio ilmoitti Sudelle, että Ristisalmen takana viholliset kaivavat asemia. Taisteluosasto Suden pyhäjärveläisistä miehistä koottu iskujoukko eteni yöllä Ristisalmen sillan maastoon ja ensimmäinen hyökkäys Ristisalmen kapeikkoon tehtiin 15.7.1941 kello 11.30–13.30 kolmen patterin tukemana. Hyökkäyksen alkuvaiheessa puna-armeijan tykistökeskitys keskeytti ylityksen ja osasto palasi takaisin Taikijärven ja Sorsajärven väliselle harjulle. Majuri Sulo Suden ensimmäinen pataljoona (JP 6) kärsi hyökkäyksessä raskaat tappiot; siinä kaatui 20 sotilasta ja kymmeniä miehiä haavoittui. Hyökkäyksen jälkeen Suden taisteluosasto siirtyi 16. heinäkuuta Honkavaaran ja Haukivaaran kylien kautta Yläjärven kylään. Yläjärveltä 2. Jääkäriprikaatin oli tarkoitus hyökätä Ratsuväkiprikaatin (HRR ja URR)

Pihtiputaalaiset jääkärit Ensio, Erkki ja Matti saapuivat Ilomantsiin kesäkuussa 1941. Jääkärien ensimmäinen hyökkäys Ilomantsin Peurujoelle 8.7.1941 epäonnistui. Kun seuraavien päivienkään hyökkäykset eivät johtaneet Peurujoen valtaamiseen, kylä päätettiin jättää mottiin. Heinäkuun puolivälissä jääkärikomppaniat siirrettiin Ilomantsista Tolvajärvelle. Ension komppania hyökkäsi Ristisalmen maastossa yhdessä saksalaisen 163. Infanterie divisioonan pioneerien ja panssarijääkärien kanssa 27.-28.7.1941. Hyökkäys epäonnistui. Taistelussa kaatui, katosi ja haavoittui satoja saksalaisia ja suomalaisia sotilaita. Ristisalmella ja Yläjärvellä jääkärit taistelivat kapteeni Paavo Katajan ja vanhemman luutnantin Ivan Turuljewin pataljoonien (I ja III/ JR 52) kanssa 6.8.1941 saakka. Pataljoonissa oli sotilaina Suomesta Neuvostoliittoon paenneita punaisia, karjalaisia ja inkeriläisiä miehiä. Eversti M. Birmannin JR 52 pataljoonat perääntyivät 6.8.1941 Aittojoelle. Vetäytyminen jatkui 19.8.1941 edelleen vanhan rajan taakse Tsalkkiin, Onkamukseen ja Olkkoilaan. Pihtiputaalaisen Ension joukkue määrättiin 1.9.1941 Olkkoilassa hyökkäykseen ja siinä kaatui useita pihtiputaalaisia miehiä. Ension ja hänen kavereidensa kohtalot ovat luettavissa tämän kirjan sivuilta.

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi